

Lustrum

Sollemnia aedificii a. D. MCMXI inaugurati

Separatum

Lustrum

Ménesi út 11–13.
Sollemnia aedificii a.D. MCMXI inaugurati

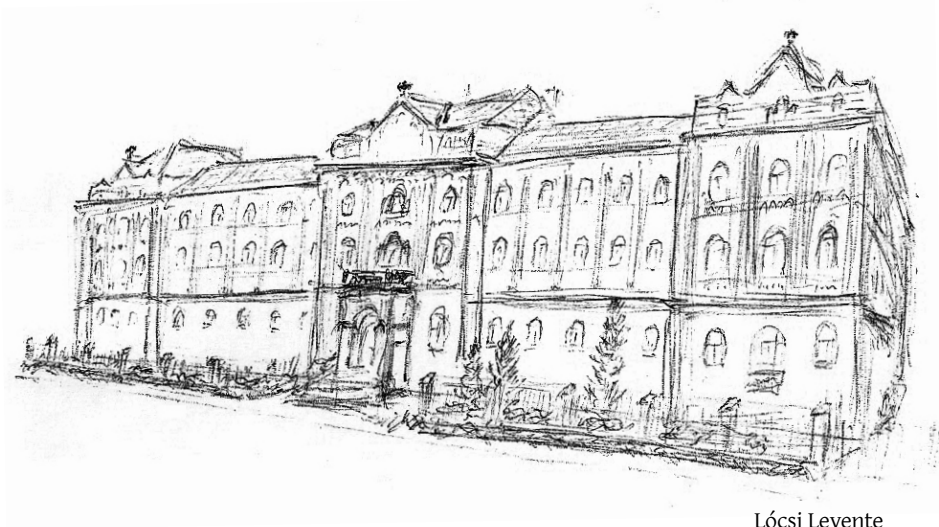
Ediderunt
László Horváth, Krisztina Laczkó, Károly Tóth,
et
András Péterffy (Appendix)

Typotex Kiadó–Eötvös Collegium
Budapest, 2011

Sumptibus NKA

nka
Nemzeti Kulturális Alap

© Auctores et compositores, 2011
ISBN 978 963 279 441 9

Lócsi Levente

Hoffmann Rózsa

Államtitkár, Nemzeti Erőforrások Minisztériuma

Tisztelt Vendégek! Hölgyeim és Uraim!

Ünnepelni gyűltünk össze az Eötvös Collegium évfordulója alkalmából, a Ménesi úti épület születésnapján. Ahhoz, hogy számba vegyünk, hogy mit is ünneplünk az elmúlt 100 évre emlékezve, sokféle irányba el lehetne indulni: lehetne felidézni az alapító atyák, a kurátorok, az intézmény tanárainak, diákjainak patinás névsorát. Engedjék meg, hogy én ne ezt tegyem, hanem mondandómat az intézmény névadójához, báró Eötvös József gondolataihoz és életművéhez kapcsoljam, előre is tisztelegve a magyar oktatástörténet nagy alakja előtt, akinek jövőre ünnepeljük születése 200. évfordulóját.

Báró Eötvös József nemcsak életművével hatott a róla elnevezett szakollégiumra, hanem fián keresztül is, aki vallás- és közoktatási miniszterként alapította az Eötvös Collegiumot ezelőtt 106 évvel. Az alapítással Eötvös Loránd apjának állított emléket, az ő életművét folytatta rövid miniszteri tevékenységével.

Eötvös József, a kollégium névadója, ismert és elismert alakja a magyar történelmi Pantheonnak, éppúgy íróként, mint az első felelős magyar kormány tagjaként. Ismert az is, hogy ő az egyetlen az első felelős magyar kormányból, aki a kiegyezést követően ismét miniszteri kinevezést nyert, és megalkotta a nemzetiségi és népoktatási törvényt. Az ő munkássága minden ponton házája és a közművelődés szolgálatában állt. A nemzet melletti elkötelezettségét képviseli három híres, bár kevesek által olvasott, regénye is: *A karthauzi*, *A falu jegyzője*, *a Magyarország 1514-ben*, amelyek „irányregény”-ként az írói célon túl társadalmi, politikai célt is tűztek ki maguk elé, így például: a *Magyarország 1514-ben* a jobbágyfelszabadítás aktuális eszméjét népszerűsítette 1847-ben az olvasók számára.

Tehát irodalmi alkotásai is a közösség távlati céljait szolgálták, kortársai Petőfi és Arany szellemiségéhez hasonlóan, miként *Én is szeretném* című versében írja:

„Kit nem hevít korának érzeménye,
Szakítsa ketté lantja húrjait.”

A politikusi tevékenysége ismert, amely közoktatási törvényén át máig meghatározó elemként hat a magyar közoktatásra, és valóban az elmaradottság, „ezrek kínjainak” megszüntetéséért fáradozott.

Eötvös személyisége mintha szoborrá merevült volna, aki mellett elmegyünk nap mint nap a Lánchíd lábánál, a róla elnevezett téren áthaladva, de ismeretlen marad a reformkor nagyjai: Széchenyi, Kossuth, Deák árnyékában. Pedig nemcsak arról nevezetes, hogy az 1838-as pesti árvíz mentésében hősiességével emberi bátorságáról is tanúbizonyságot tett, hanem életútja egy korszak máig ható emberi mentalitásának példája a mai ember számára. Annak ellenére, hogy báró volt, a szellem embereként érvényesült. Nem roppantotta össze családjá tönkremenetele, hanem polgári, szerény értelmiségi életvitelt vezetve, négy gyermekét tisztes módon felnevelve, szellemi munkája révén írta be magát a magyar politika- és kultúrtörténetbe. Érdemes életet lehelni a szoborba, az általa felmutatott értékeket a feledés homályából napvilágra hozni.

Egyik levelében egész miniszteri tevékenységének ars poeticáját vázolja, amikor azt írta a kalocsai érseknek: „mennél magasabbra akarjuk emelni egyházunkat, annál mélyebbre rakjuk le alapjait, annál inkább gondoskodjunk, hogy az oszlopok, melyek a keresztelvényen álló kúpot hordják, elég szélesek legyenek”.

Hölgyeim és Uraim!

Ma sem vagyunk könnyebb helyzetben, mint Eötvös József volt a bukott szabadságharcot követően vagy 1868-ban. Ma is „vész borítja légkörünket”, és arra kell vállalkoznunk, hogy új alapköveket tegyünk le a magyar oktatási rendszer átalakításával. Ma Magyarországon a közműveltség színvonala alacsonyan áll, miközben az ország széles sávú lefedettségű 93%-os, és az interneten keresztül ömlik a fiatalokra az információk feldolgozhatatlan mennyisége. Az információk szűrésére, értelmezésére, akár kritikájára alig van felkészülve a magyar társadalom. Egyfelől digitális analfabetizmus fenyeget, az ország műveltségbeli kettészakadása, másfelől a valódi analfabéták visszatérése, az oktatás színvonalának esése a veszély. Mindeközben gazdaságilag is mélyponton van az ország. Innen felemelkedni csak munkával és a szellemi tőkénk növelésével lehet. Magyarország jövőjének kérdése ma is, „kultúra kérdése”, miként Eötvös fogalmazott.

A kiegyezés korában felmérte, hogy mivel tud a leginkább nemzetének használni. Miniszterként a tanárképzést kiemelt fontossággal kezelte. Hiszen tudta, hogy mennyire fontos az ország versenyképessége szempontjából pallérozott főket képezni. Ebben a nem könnyű helyzetben a tanárképzésre, a szakkollégiumokra nagyon nagy feladat hárul. Főként az olyan nagy múltú intézményekre, mint amilyen az Eötvös Collegium is. A magyar szellem épületének újraépítésében nagyon fontos sarokkö ez a kollégium. Talán nem légből kapott ötlet épületről

mint jelképről beszélni, amikor az Eötvös Collegium Alpár Ignác építette Ménesi úti épületének 100. évfordulóját ünnepeljük. Ez az épület a sarokkövek letétele óta biztos alapokon áll. Eötvös Loránd apja nyomdokán azért alapította a párizsi École Normale Supérieure mintájára, hogy a színvonalas tanárképzést, a tudós, önálló kutatásaikkal is kitűnő, hivatásukat szívvel-lélekkel végző oktatók felnevelését elősegítse. Olyan növendékeket nevelt ez a kollégium, mint Kodály Zoltán, a nyelvész Gombocz Zoltán, a kémikus Szilárd Leó, a történész Mályusz Elemér vagy a ma is alkotó költő Lator László. Mindnyájan a szellemi minőséget képviselik a magyar kultúra számára, mindnyájan a körülvevő világ értelmiségi létből fakadó értelmezését vállalták magukra a maguk hivatása szerint. Nem mondtak le a saját gondolataikról, és a kor kihívásainak akartak és akarnak felelni. Miként Kodály fogalmazott: „Az életből kell kiindulni, az élő, nehezen bár, de megismerhető Mából.”

Az itt tanító tanárok szellemi minősége, az itt tanuló diákok elmúlt 100 év alatt elért teljesítménye mind meghatározói nemcsak a Collegium szellemének, hanem az egész országra kihatással vannak. Hiszen sokan, több ezren az itt tanuló diákok közül később Magyarország középiskoláiban tanárként helyezkedtek el, és ha nem is tudományos eredmények fémjelezték tevékenységüket, annál inkább a kezük alól kikerülő diákok nemzedékeinek szellemi igényessége, mindent mérlegelő nyitott kritikai szelleme és tudása.

A középkorban katedrálisokat emeltek, és megvolt a korban a lehetőség arra, hogy az épületek több évszázadon át készüljenek. Az egyik nemzedék bizton hagyta a másikra a félig kész épületet annak tudatában, hogy azt a köz érdekeiben folytatják, és majd az utókor befejezi. Ha a magyar közoktatás építményét nézzük, annak alapjai is évszázadokig épültek a Ratio Educationistól kezdve a 19. századon át. Amit Eötvös elkezdett az oktatás minőségi színvonalának emeléséért, azt Trefort Ágoston, majd még később Klebelsberg Kunó folytatta.

A mai felgyorsuló világban nincs lehetőség évtizedekig építeni egy-egy szellemi építményt. Pedig az oktatás rendszerének megújítása időigényes, nagy szakértelmet igénylő munka. Olyan építmény, amelyet nem lehet gyorsan változtatni egyik napról a másikra, egyik évről a másikra. Nem Potemkin-falu, amelyet fel lehet húzni minden előzmény figyelembevétele nélkül. Aki annak kezeli, és sajnos nem egy ilyen láthatunk a közelmúltban, az kudarcot vall. Évekbe telik, amíg egy-egy átgondolt intézkedés jó előkészítéssel, felmenő rendszerben az oktatás egészére hatni tud.

Ahhoz, hogy a szellemi minőség ismét teret nyerjen a magyar oktatási rendszer egészében, nagyon sok feladatot kell elvégezni. Meg kell alkotni az új közoktatási és új felsőoktatási törvényt, amely minőségi alapokra helyezi a közoktatást, és bizalomra építve gyermek, pedagógus és szülő között nem túlszabályoz mindent,

hanem keretet ad. A társadalom szétszakítását előidéző folyamatokat megállítva, a társadalmi integrációt kell elősegíteni, egyszerre kell teret biztosítani a kiugró tehetségeknek és segíteni a lemaradókat. Az egyik a tehetségkutató programokon keresztül a szakkollégiumi oktatási rendszer megerősítéséig kell, hogyíveljen. A magyar közoktatásnak a tehetségnevelésben vannak hagyományai, de a tehetség követése tudatosan az elemitől a felsőoktatásig még nem alakult ki. Nem szabad pazarlóan bánni azzal az egyedi kincsünkkel, amely a magyar kultúra, a magyar oktatás szellemi tőkéjét jelenti. A tehetséges fiatalokat kézzől kézre kell adnia azoknak a pedagógusoknak, akik erre képezve méltó kísérői és kibontakoztatói lehetnek a kiváló diákoknak, akik gyémántcsiszolók – Németh László kifejezésével.

Ugyanakkor a másokra, a felzárkóztatásra legalább annyi figyelmet kell fordítani, mert nemcsak az információs társadalom 21. századi kihívásainak kell eleget tenni, hanem a szellemi igénytelenségnek és a társadalmi lecsúszásnak is gátat kell szabni. Ezt hivatott szolgálni a Nemzeti alaptanterv megújítása, amely tartalmi szabályozóként a nemzeti közműveltség alapjainak elsajátítását megkívánja minden iskolába járó diáktól, hiszen a globalizáció ellenében szellemi teljesítményre az képes, aki tudja, milyen gyökerei vannak, és ezekből táplálkozva bontakoztatja ki szellemi kapacitását.

A pedagógusok szerepe, képzése különösen fontos ebben a megújuló magyar közoktatási épületben. Hiszen ők az oktatás-nevelés folyamatának irányítói és kísérői. Ők valójában a legfőbb oszlopai a köz- és felsőoktatásnak. De ehhez olyan életminőséget kell biztosítani nekik társadalmi megbecsültségük mellett, amely alkalmassá teheti őket arra a munkára, amelyet a gyermekek és diákok mindennapos fejlesztése jelent. Nem kis munka vár tehát a magyar társadalom egészére, hogy a jövő nemzedékei számára a szellemi igényesség letéteményesei lehessenek.

A modern lélektani és szociológiai kutatások a pihenést és a munkát éppúgy fontosnak tartják, hiszen a kipihent, friss elme képes csak nagy tettekre. Az a cél, hogy a szellemi minőségi oktatás-nevelés katedrálisa lehessen a magyar oktatási rendszer, ahol a belépő szellemileg, lelkiileg gazdagodik, és kiművelt fővel lép ki, elkötelezetten a nemzeti hagyományok folytatására és felvértezve minden eszközzel a kor kihívásaival szemben. Nincs más út, mint Eötvös József útja, aki barátainak gyakran mondta: „Nekem a munka a pihenés!” Erre a munkára hívok meg mindenkit, és ebben kérem, hogy működjenek közre az Eötvös Collegium egykori és mai oktatói és diákjai is.

Köszönöm a figyelmet.

Tartalomjegyzék

<i>Laudationes externorum</i>	9
René Roudaut	11
François Laquièze	14
Monique Canto-Sperber	15
Salvatore Ettore	16
Andrea Ferrara	18
Chiara Faraggiana di Sarzana	21
P. J. Rhodes	23
Herwig Maehler	24
Chris Carey	26
Mike Edwards	28
Shawn Gillen	29
Nikolaus Hamm	32
Elisabeth Kornfeind	34
Leonore Peer	36
Christian Gastgeber	38
Hermann Harrauer	42
Herbert Bannert	45
Jana Grusková	46
Christine Glaßner	47
August Stahl	48
Javier Pérez Bazo	50
Alicia Gómez-Navarro	52
 <i>Laudationes Hungarorum</i>	 57
Réthy Miklós	59
Hoffmann Rózsa	61
Dux László	65
Mezey Barna	67
Szepessy Tibor	70
Hiller István	73
Keszei Ernő	74
Dezső Tamás	76
Kozma László	77

Soós Anna	79
Pintér Károly	82
Kátai Zoltán	84
Körmendy Mariann	85
Karsai György.....	87
Kincses János	90
<i>Rectores</i>	93
Conspectus	95
Gerevich Tibor: Az Eötvös Collegium története – Bartoniek Géza (1854–1930)	96
Kiss Jenő: Gombocz Zoltán életéről és munkásságáról	103
Markó Veronika: Szabó Miklós	113
Nagy János: Keresztury Dezső	126
Pál Zoltán: Lutter Tibor	132
Szijártó István: A világra nyitott ablak	136
Vekerdy József	145
Bertényi Iván: Igazgatói működésem az Eötvös József Collegiumban (1993–1996) . . .	147
Bollók János.....	149
Takács László	154
<i>Historica • Res gestae</i>	161
Gángó Gábor: Eötvös József és barátai egyetemi éveiről, különös tekintettel a politikatudományi képzésre	163
Garai Imre: A magyar középiskolai tanári szakma kialakulása	176
Tóth Magdolna: „A budai parti ígéretföldje”	203
Kovácsik Antal: Az Eötvös Collegium Ménesi úti épületének felavatása a korabeli sajtó tükrében	211
Markó Veronika: Hogyan lett az Eötvös József Collegium könyvtárából az Irodalomtudományi Intézet Eötvös Könyvtára?	220
Szójka Emese: Fülep Lajos néprajzi gyűjteménye	236
Kucsman Árpád: Kémikusok a régi Eötvös Collegiumban	272
Győri Róbert: A múlttal való tudományos leszámolás – Eötvös collegista geográfusok az 1950-es években	288
Czifrusz Márton: Helyek és pozíciók újraírása – Wallner Ernő, Lettrich Edit és a hazai szociálgeográfiai iskola viszonya Mendöl Tibor örökségéhez	312
Tóth Károly: Művészettörténészek az Eötvös Collegiumban (1896–1950).....	328
Ritoók Zsigmond: Klasszika-filológia az Eötvös Collegiumban.....	345
Kucsman Árpád – Liptay György: Eötvös-kollégisták a Fasori Gimnázium tanári karában	348
Kapitány Adrienn: Az 1950-es évek a Kollégium történetében.....	365

Marafkó László: Nagyhatalmak ugratása, avagy groteszk lapok az Eötvös Kollégium félmúltjából	378
Dénes Iván Zoltán: Diákmozgalom Budapesten 1969-ben	383
Bakos István: Emlékeim a kollégista Kilencekről	401
ifj. Arató György: „Szabadság a jelszavunk” Március 15-e az Eötvös Kollégiumban, 1955–1984	410
Szabics Imre: Az Eötvös József Collegium és az École Normale Supérieure	419
Nemes Tibor: Az Eötvös Collegium és az École Normale Supérieure közötti közvetlen kapcsolatok újraélesztése a 80-as években	428
Bubnó Hedvig: Összefoglaló a collegiumi spanyol nyelvoktatásról, 1992–2010	432
<i>Historica • Magistri</i>	435
Korompay H. János: Horváth János és az Eötvös Collegium	437
Móser Zoltán: Ha a szellem napvilága ragyog	456
Farkas Zoltán et alii: Czebe Gyula élete dokumentumokban	463
Szakály Sándor: Szurmay Lajos, tábornok az Eötvös Collegiumból	553
Szávai János: Gyergyai Albert és az Eötvös Collegium	563
Ress Imre: Hugo Kleinmayr és a germanisztikai oktatás megalapozása az Eötvös Collegiumban	570
Kiss Jenő: Zsirai Miklós	579
Keszthelyi Lajos: Bay Zoltán	596
Pál Zoltán: Keresztury Dezső igazgatósága az állambiztonsági megfigyelések tükrében	599
Keszthelyi Lajos: Faragó Péter	612
Farkas Zoltán: Gyóni Mátyás	617
Papp István: Kettős ügynök – Nagy Péter, Szabó Dezső és az állambiztonság	625
Balogh Elemér: Szász Imre versus Brusznay Árpád	638
Bottyán Gergely: Antal László és a mai magyar nyelvtudomány	643
Dörnyei Sándor: Emlékezés Tomasz úrra	648
Ifj. Tomasz Jenő: Tomasz úr és az Eötvös Collegium	653
<i>Memorabilia</i>	683
„Felújítani azt, ami érdemes” – Beszélgetés Elekfi Lászlóval	685
Tóth Gábor: Az idő sodrában	709
Lekli Béla: Az Eötvös Kollégium az 1956 utáni években	836
Gereben Ferenc: Egyetemi évek (1962–1967)	838
Kósa László: Az Eötvös Kollégiumban éltem én is (1963–1967)	861
Bakos István: Az Eötvös Kollégium autonómiaöregvései és Baráti Körének megalakítása	889
Galántai Ambrus: Szubjektív történelem	899

<i>Studia Germanica</i>	923
Balázs Sára: “Freiwillig dient der Geist”: Germanistik in der Veranstaltungsreihe des Lustrum Saeculare Collegii	925
Eve-Marie Kallen: Dezső Keresztury als Kulturvermittler und Pädagoge und das Eötvös-Collegium	928
August Stahl: „Schlussstück”. Rilkes Sicht und Deutung des Todes	944
Frank Baron: Die Entstehung des Faust-Mythos im 16. Jahrhundert	962
Christine Glaßner: Zur handschriftlichen Überlieferung der Visiones Georgii	967
András F. Balogh: Schlacht der Stereotype in der Vngrischen Schlacht des Jacob Vogel	975
Ilona Feld-Knapp Cathedra Magistrorum – Lehrerforschung. Lehrer-Denken und Lehrer-Wissen	982
Géza Horváth: Elmar Tophoven, der Begründer des Europäischen Übersetzer-Kollegiums	997
Anita Czeglédy: „Schutzmarke: der Steg.” Interkulturalitätin Márton Kalász’ Lyrik	1006
<i>Studia Slavica</i>	1021
Katalin Kroó: Slawistik in der Veranstaltungsreihe des Lustrum Saeculare Collegii	1023
Urs Heftrich: Lew Tolstoi und Anton Tschechow: Zum Doppeljubiläum 2010	1025
Bettina Kaibach: Raum für Nostalgie: Steppe und Prärie in Anton Čechovs Step’ und Willa Cathers My Ántonia	1032
Wolf Schmid: Eventfulness and Context	1052
<i>Studia Classica</i>	1065
Tamás Mészáros: Klassische Philologie in der Veranstaltungsreihe des Lustrum Saeculare Collegii	1067
Mike Edwards: The Application of Criticism to Textual Criticism	1069
Herwig Maehler: Pindar und die Tyrannen	1076
P. J. Rhodes: The Erxadieis inscription	1084
<i>Artes</i>	1093
Teleki Pál, a Collegium kurátora (1920–1941)	1095
Epikus és komikus collegiumi enumeráció 1935-ből – Közreadja: Takács László	1100
Farkas Zsuzsa: Fotótörténeti adalékok az Eötvös Collegium archív fotóiról	1119
Sütle Ágnes Katalin: Az Eötvös Collegium épülete	1137
Havas László: Hadrianus mint Pseudo-Alexandros?	1146

Sántháné Gedeon Mária: Kultúraközi kommunikáció: magyarságkép az angol mint lingua franca tükrében	1156
Csuday Csaba: Az irodalom: „negatívan élni”	1161
Szlukovényi Katalin: Kollégisták, költők, korszakok: szépirodalmi hagyományok az Eötvös Collegiumban	1165
<i>Membra et alumni</i>	1179
<i>Pro patria defuncti</i>	1211
Tartalomjegyzék	1215
Appendix – Mellékletek jegyzéke	1221

Kedves Olvasó!

Önre gondoltunk, amikor a könyv előkészítésén munkálkodtunk. Kapcsolatunkat szorosabbra fűzhetjük, ha belép a *TypoKlubba*, ahonnan értesülhet új kiadványainkról, akcióinkról, programjainkról, és amelyet a www.tygotex.hu címen érhet el. Honlapunkon megismerkedhet kínálatunkkal is, egyes könyveinknél pedig új fejezeteket, bibliográfiát, hivatkozásokat találhat, illetve az esetlegesen előforduló hibák jegyzékét is letöltheti.

Kiadványaink egy része e-könyvként (is) kapható:

www.interkonyv.hu

Észrevételeiket a velemeney@tygotex.hu e-mail címen várjuk.

Kiadja az Eötvös Collegium és a Typotex Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: dr. Horváth László – Votisky Zsuzsa

Tördelte: Vidumánszki László

A borítót tervezte: Tóth Norbert

Terjedelem: 85,6 (A/5) ív

Nyomta és kötötte: Séd Nyomda, Szekszárd

Felelős vezető: Katona Szilvia